

Új technika – a fejlődés útja

Tanulmányok, cikkek, hírek sora számol be arról, hogyan használják fel a könyvtárak az új technika nyújtotta lehetőségeket szolgáltatásaik bővítésére, vagy a hagyományos megjelenési formák – a könyvek – mellett milyen új anyaghordozók, formák jelentkeznek a gondolatok rögzítésére. A folyóiratokat böngészve egy csokorra való újdonságról adunk beszámolót, vessünk egy pillantást az előttünk álló fejlődésre, az esetleg másutt megvalósított jövőnkre.

Az információk egyre nagyobb számban kerülnek kiadásra nem hagyományos formában. Az anyaghordozók nagy része alapvetően nem új, csak felhasználása, megjelenési formája mondható újnak. Az 1971-es könyvvásár jó áttekintést nyújtott a "nem-könyvek" fejlődési irányáról, a különböző kazettás anyagokról és a mikrofotográfiáról. Az audio-vizuális rendszereknek 5 alapvető eljárása alakult ki, a mikrofotográfiában a mikrofilmlapok térhódítása, az erős kicsinyítés és az ezzel kapcsolatos új gépek jelzik a fejlődést.

E fejlődés konkrét eredményeként új kiadvánnyal jelentkezett 1972. januárjában az angol nemzeti bibliográfia: Books in English címen, mikrofilmlapokon jelenik meg az angol nyelvterület legnagyobb, leggyorsabban kiadásra kerülő bibliográfiája. Tartalmazza a Library of Congress és az angol nemzeti bibliográfia gépen feldolgozott teljes egyesített anyagát. Évi 100 000 tételre számítanak. A kiadvány évente hatszor jelenik meg progresszív kumulálásban. A január-október kumulálását már novemberben kézbe tudják adni. Címleírásai teljes bibliográfiai részletességgel készülnek. Előállítását a COM /Computer output on microfilm = számítógépi adatkivitel mikrofilmezése/ technika teszi lehetővé, valamint a kicsinyítés új módszere. Leolvasásához 150:1 nagyítóberendezés készült.

A technika fejlődése következtében az elmúlt években egy újabb irodalomtípus indult lendületre, gyors növekedésnek: a reprintek. A kiadványtípus kialakulásának okai között szerepel a háborús veszteségek pótlása és a régi irodalmat kereső új könyvtárak alapítása. A lendületes fejlődést eredetileg az antikváriumok indították el. 10 évvel ezelőtt még alig kellett regisztrálni a reprint kiadványokat, ma 5 speciális jegyzék kb. 38 000 címet tart számon és egy-egy cím mögött a kötetek százai vannak. Ma a reprint kiadók tevékenysége, az általuk kínált szakirodalom messze túlhaladja az egyes tudományos kiadó-vállalatok tevékenységét. A reprintkiadványok célja az eredeti hozzáférhetővé tétele és nem egy új, kommentárral ellátott kiadás. Elsősorban teljes folyóirat-sorozatok jelennek meg, továbbá jelentős monográfiák utánnomásai. Az eredetiről fotomechanikus uton készülnek, tehát az eredetivel szövegazonosak, rendszerint a címlapot vagy például a folyóiratoknál a hirdetések is beleértve. A reprintkiadó neve, a kiadás helye és éve az egyetlen, ami az eredetihez képest többet ad. Ellentétben a faksimile kiadásokkal, a reprint egyetlen kritériuma a teljes és olvasható szöveg/kép-visszaadás. Érdekes ol-

vasmány a reprintcégek története, a piac nehézségei, az áralakulás, a xerox és mikroformák hatása.

A xerox-technika további fejlődésének eredményeként az új Rank-xerox 4000, a másolatokat automatikusan megfordítja és így mindkét oldalra lehet másolni. Ez nemcsak a könyvhöz teszi hasonlóbbá a másolatot, hanem 50%-os papírmegtakarítást is jelent.

A vezetékes helyi televízióhálózatok egyre jobban terjednek Észak-Amerikában. Elképzelhető, hogy a könyvtárak - ha élni tudnak a vezetékes helyi televízióhálózatok nyújtotta lehetőségekkel - elektronikus információs központokká válnak, amelyeknek feladata a tájékoztatás, eszmék és vélemények bármilyen formájú cseréje a helyi lakosság és az információs források között. Brian DALE a 100 000 lakosnál többet ellátó közművelődési könyvtárakhoz fordult kérdésével, hogyan használják fel a vezetékes televíziót és hogyan hat az a könyvtári környezetre. Felmérését Kanadában végezte és bár a válaszok eltérőek voltak, a legtöbb helyen valamilyen formában már kapcsolatban van a könyvtár ezzel az új technikai berendezéssel.

A Trinity és az All Saint's College-ok /Anglia/ 1971-ben közös szolgáltatást hoztak létre "Unified Resources Service" /egyesített forrás-szolgáltatás/ néven, összeolvastva a könyvtárat és az oktatási módszertani központot. A szolgálat a tanulás és oktatás új eszközeinek fejlesztéséhez nyújt segítséget könyvekkel, folyóiratokkal, audio-vizuális eszközökkel. 1971 nyarán a könyvtárat egy sor audio-vizuális állomással látták el. A már meglévő mikrofilmkártya-leolvasók, diavetítők, filmvetítők mellett kazettás filmfelvevő és vetítő berendezést, rádióvevőket, sztereo-lemezjátszókat szereltek fel. A legfrissebb berendezés egy olyan tévé, amely a rendes adások vétele mellett video-kazetták visszaadására is alkalmas. Maguk az adások is rögzíthetők és újra visszajátszhatók. A választott készülékek és a megoldás viszonylag nem drága, a szalagokat nem számítva kb. £ 380.

Más úton jár a Loughborough-i Műszaki Egyetem. Azt vizsgálja, hogyan lehet meggyorsítani az utat a kutató és a szükséges információk között. Az automatikus keresésre irányuló kutatásaikat az OSTI /Office of Scientific and Technical Information = Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Hivatal/ közel 40 000 fonttal támogatja. A tervezet kísérleteket ír elő, különösen a több témára kiterjedő információk összefoglalására.

A gépi bibliográfiai tájékoztatás elterjesztésének egyik módja a MARC tervezet, de formája és tartalma nem szükségszerűen felel meg minden könyvtár igényének - különösen nem felel meg a nem angol nyelvű európai tudományos és műszaki könyvtáraknak. Ezek a könyvtárak gyakran saját, egyéni megoldásra kényszerülnek az adatok átírási problémáiban. A megoldásoknak a saját könyvtár feltételeiből kell kiindulniok. A Zürichi Műszaki Egyetem Könyvtára is saját adottságait és célkitűzéseit figyelembe véve folytatta a gépi uton előállított katalógusokra vonatkozó kísérleteit. Kísérletük megmutatta, hogy egyszerű címléírásokat valóban kielégítően lehet gépi uton feldolgozni. A címléírás szellemi tevékenységét elválasztották az adatok kódolásától, illetve a lyukszalagra írástól. Munkájuk során viszonylag egyszerű gépet használtak.

Az új technika, új anyaghordozók bemutatása remélhetőleg ösztönzően hat hazai gyakorlatunkra is.

- /Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei, 20.k. 3.sz. p.103-104.
Library Association Record, 74.k. 1.sz. 1972. p.9.
Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei, 20.k. 2.sz. 1971/72. p.61-67.
Zentralblatt für Bibliothekswesen, 85.k. 12.sz. 1971. p.758.
Canadian Library Journal, 29.k. 2.sz. 1972. p.97-103.
Library Association Record, 74.k. 5.sz. 1972. p.83-84.
UNESCO Bulletin for Libraries, 26.k. 3.sz. 1972. p.172-173.
Libri, 22.k. 1.sz. 1972. p.58-76./

Faragó Lászlóné

Az INI évkönyve

Az olasz Országos Információs Intézet /Italian National Information Institute = INI/ "Dokumentáció '72" címmel közreadta évkönyvét. A kiadvány 1500 oktatási, kutatási és információs intézmény adatait /szervezetét, tevékenységét, publikációit stb./ tartalmazza, használhatóságát öt index növeli:

- intézeti mutató;
- betűszó /poligramm/ index;
- tárgymutató;
- névmutató;
- az intézetek által publikált folyóiratok indexe.

Havonta megjelenő bulletint szándékoznak kiadni, amelyben folyamatosan beszámolnak az említett intézetek információs tevékenységéről.

/La Rivista dell'Informazione, 3.k. 3-4.sz. 1972.jul.-aug. p.99./